

Cinayətkar dövlət, cinayətkar prezident

Emmanuel Makron sələflərinin yolunu davam etdirir

Fransanın yüzilliklər boyu dünyanın müxtəlif bölgələrində törətdiyi hərbi və insanlığa qarşı cinayətlər artıq dillər əzbəri olub. Təkcə XXI əsrdə fransız hərbiçiləri Afrika ölkələrində dəfələrlə hərbi cinayətlər törətməkdə ittiham olunublar. Buna baxmayaraq, günahkarlar cəzalandırılmayıb, Fransa rəhbərliyi isə yeni cinayətlərin qarşısını almaq üçün tədbirlər görməyib.

Fransa 1960-cı illərdə müstəmləkələrini formal olaraq azad etsə də, bəzi Afrika ölkələrində hələ də güclü təsirini saxlayır. Ekspertlərin fikrincə, Fransa elə siyasi, sosial və iqtisadi şərait yaradır ki, keçmiş müstəmləkələri sabiq "ana" ölkəyə sadıq qalmağa məcbur olsunlar. Bu nəzərə yumşaq güclə - həm təhsil və mədəni əməkdaşlıq proqramları, həm də hərbi güc yolu ilə həyata keçirilir.

Paris dəfələrlə qətlərin, işgəncələrin əsas fiquranti olub

Fransız qoşunları uzun müddətdir ki, Afrikadadır. Əvvəlcə onlar müstəmləkə siyasətinin tərkib hissəsi kimi orada idilər, indi isə guya yerli əhalini ekstremistlərdən qorumaq, üsyançılara qarşı mübarizədə hakimiyyət orqanlarına kömək etmək, vətəndaş müharibələrinə son qoymaq və digər bəhanələrlə fəaliyyət göstərirlər.

Fakt budur ki, Afrikada vəziyyət yaxşılaşmağa doğru heç dəyişməyib. Məsələn, 2014-2021-ci illərdə Mali, Çad, Burkina Faso, Mavritaniya və Nigerdə həyata keçirilən "Barhan" əməliyyatı, Fransa hərbi

çilərinin və ekspertlərinin fikrincə, heç bir real nəticə verməyib. On minlərlə dinc sakin evlərini tərk etmək, silahlı qruplardan qaçmaq və qaçqın düşərgələrində dəhşətli şəraitdə yaşamaq məcburiyyətində qalıb. Hazırda da ekstremistlərin aramsız hücumları nəticəsində minlərlə insan ölüb.

Parisin Afrikada hərbi mövcudluğu faydasız olmaqla yanaşı, mülki əhaliyə də xeyli ziyan vurur. Fransa ordusunun müstəmləkəçilik dövründə törətdiyi hərbi cinayətlər bir yana, XX-XXI əsrlərdə Paris dəfələrlə qətlər, işgəncələr və dinc əhaliyə qarşı zorakılıqlarla bağlı qalmaqaların əsas fiquranti olub.

Fransız hərbiçiləri dəfələrlə yerli əhalini öldürməkdə ittiham olunublar. Məsələn, 2005-ci ildə üç fransız əsgəri Kot Divuar vətəndaşını vəhşicəsinə qətlə yetirib. Onların quldur dəstəsinin üzvünü saxladıkları bildirilir. Onu aparan zaman başına polietilen torba keçirərək boğublar. Fransa hərbiçilərinin məhkəməsi yalnız 2012-ci ildə baş tutub. Onlar təqsirlərini inkar etməyiblər, lakin yuxarı komandanlığın əmri ilə hərəkət etdiklərini bildiriblər. Əgər bu ifadələr doğrudursa, o zaman məlum olur ki, yerli əhaliyə qarşı zorakılıq əsgərlərin özlərinin

qəddarlığının nəticəsi deyil, ölkənin hərbi komandanlığı tərəfindən sanksiyalaşdırılıb.

Fransa ordusunun Afrika ölkələrindəki cinayətləri...

2021-ci ilin yanvarında Fransa ordusu Malinin Bunti kəndinə hava hücumu həyata keçirib. Həmin hücum nəticəsində 19 nəfər həlak olub. Fransa ordusu hücumun hədəfinin ci-hadçılar olduğunu bildirib. Halbuki həmin gün kənd camaatı toy mərasimə toplaşmışdı. Bu qanlı olaydan sonra da Fransa hərbiçiləri bəraət alıblar.

Bundan əlavə, beynəlxalq təşkilatlar Fransa hərbiçiləri tərəfindən yetkinlik yaşına çatmayanlara qarşı cinsi zorakılıqdan xəbərdar olublar. CAR və Burkina Fasoda keçirilən "Sanqaris" əməliyyatı zamanı hərbi qulluqçular 15 yaşından kiçik yetkinlik yaşına çatmayan uşaqları yemək və ya hədə-qorxu qarşılığında seksual hərəkətlərə məcbur ediblər. Ötən ilin aprelində Mali hakimiyyəti Fransanı Qossi şəhərindəki hərbi bazada kütləvi məzarlığı örtbasdır etməyə çalışmaqda ittiham

edib. Fransa ordusunun hərbiçiləri bazanı tərk etdikdən sonra orada kütləvi məzarlıq aşkar edilib.

Bu faktlar bir daha sübut edir ki, Fransanın Afrikada hərbi mövcudluğunun uzun tarixinə və bu dövrdə hərbi cinayətlərə, habelə onların bəzilərinin etiraf olunması faktına baxmayaraq, bu ölkənin ordusu yerli əhaliyə qarşı davranışını və münasibətini dəyişməyib.

Repressiyaya Qarşı Mübarizə Fondunun hüquq müdafiəçiləri mülki əhaliyə qarşı zorakılığı pisləyir və beynəlxalq təşkilatları Fransa hərbiçilərinin ittiham olunduğu cinayətləri hərtərəfli araşdırmağa çağırırlar. Afrikada Fransanın hərbi mövcudluğu ilə əlaqəli qeydə alınmış cinayət faktlarının indiyədək insan haqları üzrə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən araşdırılmaması isə sağlam düşüncəli insanlarda narahatlıq və çaşqınlıq yaradır.

Belə olan halda cinayətkar ölkənin kriminal siyasətçilər tərəfindən idarə olunması artıq heç bir təəccüb doğurmamalıdır. Fransız siyasətçiləri üçün özəl investordan və əcnəbilərdən rüşvət almaq, eys-ışrətlə məşğul olmaq adı hala çevrilib. 2012-ci ildə prezidentliyə ən real namizədlərdən hesab olunan Beynəlxalq Valyuta Fondunun başçısı Dominik Stross-Kan Nyu Yorkun "Sofitel" hotelinin əməkdaşı Nofisatou Diallonu zorlamaqda ittiham edilirdi və ABŞ-də həbs olunmuşdu. Bundan əvvəl isə o, vətəninə yazıçı Tristan Banona təcavüz etmişdi. Milyonlarının hesabına yaxasını uzunmüddətli həbs cəzasından qurtarsa da, prezidentlik arzusunu reallaşıdırma bilməmişdi.

Həmin il dövlət başçısı seçilən Nikola Sarkozy isə kosmetika konserninin sahibi olan Betankur ailəsindən dəfələrlə "bəhrələnilib" və seçki kampaniyası üçün Müəmmər Qəddafidən 50 milyon avro almaqda ittiham olunub. 2011-ci ildə Fransa bu yaxşılaşma Liviya liderinin öldürülməsi və Şimali Afrika dövlətinin dağılması ilə cavab verdi.

Sabiq prezident Nikola Sarkozini həbsə atdıran Makronu da eyni aqibət gözləyir

Sarkozi artıq Prezident Makronun dövründə korrupsiyada və əcnəbilərdən rüşvət almaqda ittiham edilərək həbsxanaya göndərilib. Ola bilər ki, bu yolla Makron potensial rəqiblərindən qurtulub. Amma sonda özü də oxşar qalmağalın fiquranti olub. Hazırda Fransanın milli maliyyə prokuroru və üç istintaq hakimi Amerikanın "McKinsey" konsaltinq şirkəti ilə Makronun yaxın ətrafı arasında əlaqəni üzə çıxarmağa çalışırlar.

"McKinsey" tərəfindən korporativ vergilərin ödənilməməsi və çirkli pulların yuyulması ilə bağlı əvvəlki ittihamlara "favoritçilik" ifadəsi əlavə edilib. Bu isə o deməkdir ki, araşdırılan məsələlər arasında Amerika ofisinin Fransada hökumət müqavilələri bağlayarkən imtiyazlara sahib olub-olmaması mülahizəsi var.

Emmanuel Makronun adının cinayət əməllərində hallanması ilk dəfə deyil. Beş il əvvəl qalmağalın siyasətçi artıq korrupsiyada şübhəli

bilinirdi. Maliyyə naziri olduğu müddətdə Las-Veqasda ziyafət təşkil etmək üçün tender keçirmədən bir reklam firmasını seçmişdi. Həmin tədbirin rəsmi məqsədi ABŞ-də fransız biznesinin təşviq olunması idi. Təxminən eyni zamanda Makronun bəyan etdiyi məbləğlərin, əslində, qazandıqları ilə uyğun gəlmədiyi ortaya çıxdı. Yəni Fransanın gələcək lideri vergi xidmətini aldatmağa çalışıb. Prezidentlik kampaniyası zamanı isə bütün seçiciləri aldatmağa cəhd edib.

Fransa mətbuatı dövlət başçısının mümkün cinayət əməlləri ilə bağlı səs-küylü başlıqlarla çıxıb. Qəzetlərin birinci səhifələrində Prezident Makronun hər iki seçki kampaniyasının Amerikanın "McKinsey" konsaltinq şirkəti tərəfindən qeyri-qanuni şəkildə maliyyələşdirilməsi və bu xərclərin rəsmi olaraq heç bir yerdə göstərilməməsi ilə bağlı ittihamlar yer alıb. Təşəkkür olaraq xeyriyyəçi iş adamları öz namizədlərinin qələbə-sindən sonra böyük məbləğdə dövlət kontraktlarına yiyələniblər. Bundan əlavə, ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən şirkət yüz milyonlarla avronu fırlatsa da, 9 il ərzində heç bir korporativ vergi ödəməyib.

Bunlar yalnız yaxın keçmişin tarixi olsa da, Fransa adlı ölkənin və onun rəhbərlərinin mənfur mahiyyətini, əxlaq və davranışlarını anlamaq üçün kifayət edən faktlardır.

*Rizvan HİLALOĞLU,
"Azərbaycan"*